

בבא קמא מט

עניין: עם הדומה לחמור ב'

פרי צדיק פרשת שמות

[יא] וירכיבם על החמור פירש"י חמור המיוחד שחנש אברהם לעקידת יצחק והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו וכו' (וכ"ה בפרדרי"א פ' לא) ובדוא"ל אין הפירוש שהחמור חי כמה אלפים שנה רק המכוון שהכל קדושה א'. וע"ז קשה שהרי החמור של אלה"ה נדרש (יבמות כב.) שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור והרי הוא לגריעותא. אך הענין דחמור מרמז לנו שיהא החמור ובא"ל כ' ויחבוש את חמורו שכבש הגוף להיות בו קדושה ובשעה שרכב עליו נהפך לטוב ומרמז לקדושה. ומ"מ אח"כ כשהגיעו אלל ישמעאל יחליעזר שהם היו שני נעריו שלקח (כמ"ס ויק"ר פ' כו והובא ברש"י) וישמעאל עקרו ושכרו משפחה מזרית והוא קליפת החמור כמ"ס בזה"ק. אללם היה החמור דקליפת קליפ' החלואה ועו"א להם עם הדומה לחמור. וכן משרע"ה מה שלקח אשמו ובניו למזרים אף שהולך להוציא את ישראל משם ולמה הילוכם למזרים וכמו ששאל יתרו (כמ"ס מ"ר סו"פ ד) אך נהי"ר שחא יתקלקלו כשיהיו במדין בין רשעים. ור"ה שיקבלו את הסורה אחר י"מ (כמ"ס ש"ס) ועו"ז ירכיבם פג החמור שזה ה' המכוון שלו להרכיב אותם ולהמשיך אותם על החמור הגוף והי"ה"ר וזה ג"כ הקדושה של אלה"ה דכ' ויחבוש את חמורו שחבו לסתנבר על הי"ה"ר ולהכניס קדושה בגוף. וז"ש והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו שג' עני ורוכב על חמור שהוא יפסול אז שכל ישראל יכבש החמור שאז ישמע"ה להי"ה"ר מכל וכל (כמ"ס סוכה כב.) ואז יהיה הגוף מלא קדושה. וכ' עני שיה יפסול ע"י שרע שהכל מהשי"ת וי"ה"י שכל בציניו וע"י עוהו וזכין לפיז רוכב על חמור שיהיה נכבש תחתיו. והוא יפסול ק ככל ישראל שיחבדו על הרע מכל וכל. וכן משה רבינו שה' ענו מכל האדם פעל לרעו שיוכלו לפגוש את החמור ולהכניס קדושה בגוף וז"ל וירכיבם על החמור שזה היה כח משה שפעל בהם לכבוש החמור. ואחר שחל את אליעזר בן חמור וכו' והכניסו קדושה שממנו יצא רחביה הראש שיצא ממנו ס"ר וכמ"ס (ברכות ז סע"א) רבו למעלה מששים רבוא. ומספר ס"ר היינו שכולל כל הד"ת שיש בהם ס"ר אותיות ומלקי אותיות שכנגד זה יש בישראל ס' רבוא נפשות מקבלי התורה. ואז אחר מילת אליעזר שוב לא נתיירר משרע"ה לשלחם חזרה למדין כמ"ס (מכילתא ר"פ יתרו הובא ברש"י) כי כבר פעל בהם להרכיבם על כל עניי ומלכות הגוף שיהיה בקדושה וכאמור:

פרקי דרבי אליעזר פל"א

(כב) פי נרצה הנער לעולה. אמר לישמעאל ולאליעזר רואים אתם פלום באחד מן ההרים הללו, אמרו לו לאו, חשב אותם פחמורים ואמר להם שבו לכם פה עם החמור. אמר להם פשם שאין החמור רואה פלום כך אתם אינכם רואים פלום, שנאמר [שם ה] ויאמר אברהם אל נערי שבו לכם פה עם החמור, עם הדומה לחמור.

פירוש הרא"ש על התורה בראשית כא, כג

שעשה על אנכי אמר אנכי לא שמעתי והדין עמו מה לכהן בבית הקברות: שבו לכם פה עם החמור. מכאן ארז"ל עם הדומה לחמור שנמשלים האומות לחמורים וא"ת תינה אליעזר שהוא כנעני אבל ישמעאל למה נמשל לחמור והלא זרע קדש מצבתו זרע אברהם קדוש ה' וי"ל דהכי קא' שאל להם אברהם כשנשא את עיניו וראה את המקום אמר להם רואים אתם המקו' השיבו שניהם לא ראינו מאומה אמר להם שבו לכם פה עם החמור כיון שאין אתם רואים מקום שכינה שורה הרי אתם נחשבים כבהמה שאינה רואה ואינה מרגש בקדושה וזהו עם הדומה לחמור לענין ראייה והשגחה ולא לענין הזרע שיהא מתדמה זרעם לזרע בהמה שהרי אחד מיהא היה זרע קדש כדפירשונו:

פירוש הגר"א על ספד"צ

פ"ד דף לב ע"א

ועשה תפוסה. כי הסבות הן חסד כידוע ועשו וישמעאל הן ימינא ושמאלא כידוע שור וחמור עשו שור פרים אבירים וישמעאל שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור (ב"ק מס א') ואמו מארץ מזרים אשר חמורים נשרם (יחזקאל כג) וכן קין וכל כנ"ל. ושלא יזדונו זה לזה כנ"ל לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. והן בעלמא כללים של אמר ופסחים. ועשו רכב להזדונו עם ישמעאל ולהחריב את העולם שור הקדושה שור יעקב ולכן וישפוט עשו את יעקב כ' ויגר אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל. מה עשה הקב"ה שם את הזכר והרג את הנקבה כנ"ל. והענין סירוס הוא

מהר"ל תפארת ישראל פל"ז

בלתי משועבד, שאין ראוי שיהיה שעבוד רק אל החומר⁵². וכן רמזה התורה כי העבדות הוא חמרי, כמה שאמרה תורה על העבד המשועבד (בראשית כג, ה) "שבו לכם פה עם החמור", עם הדומה לחמור (יבמות סג.). רמז לך כי העבד המשועבד הוא חמרי⁵³, כמו החמור שהוא חמרי⁵⁴.